

Parshat Bamidbar Who Needs a Census?

Simon Wolf

Parshat Bamidbar begins with a directive to Moshe from God to "take a census of the entire assembly of Bnei Yisrael, according to their families, by their father's household, by the number of names, every male by their headcount."¹ Why was there a need for a census? This question is only compounded by the fact that the Torah is averse to the counting of Bnei Yisrael. Parshat Ki Tisa opens with, "When you take a census of Bnei Yisrael, according to those who are numbered among them, then each individual shall pay a ransom for his soul to God when you enumerate them, in order that there be no plague among them when you count them."² The need for Kofer (כֹּפֶר), ransom or atonement, indicates that there is something problematic with engaging in enumerating Bnei Yisrael.³ In explaining the negative ramifications of taking a census, the Ibn Ezra suggests that enumerations expose one to inevitable loss.⁴ Some connect this with Chazal's dictum that a blessing is only found in that which is not measured.⁵ Rashi claims that polling the people causes the "evil-eye" to dominate which makes them vulnerable to a plague and

therefore there is a need for Kofer to prevent such an adverse outcome. He cites as an example of this negative consequence King David's request of Yoav, the general of his army, to tally the population. The ensuing plague suffered by Bnei Yisrael, Rashi attributes to the failure of David to comply with the counting requirements found in Parshat Ki Tisa.⁶ Whether or not one agrees with Rashi's assessment of David's failure, it is still clear from that incident that counting the people is fraught with danger. Moreover, Rabbi Elazar claims that anyone who counts Bnei Yisrael is in violation of a negative precept since such a census would undermine God's promise that Bnei Yisrael will be innumerable?⁷ Therefore, it would only be appropriate to engage in such an activity if the benefits outweigh the risks. That brings one back to the fundamental question as what is the justification for or reason that God commands Moshe to count the people?

The opening of Sefer Bamidbar is set on the first day of the second month (ר"ח אייר) of the second year since the Exodus or, in other words, one year and one month after Bnei Yisrael had departed from Egypt.⁸ Twenty days later, in Parshat Beha'alotcha, Bnei Yisrael begin their journey to enter Eretz Yisrael.⁹ In this context, the Seforno claims that the

וידבר יקוץ אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר: שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם במספר שמות כל זכר לגלגלתם: (במדבר א-ב)
כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו ליקוץ בפקד אתם ולא יהיה בהם נגף בפקד אתם: (שמות ל"ב)
...וטעם בפקד אתם כי אם לא יתנו כפרם ברגע הפקידה, אז יבא הנגף. ויפת אמר, אם לא יתנו כפרם בצאת למלחמה ויספורו נגפו לפני האויב: (אבן עזרא הארוך שמות ל"ב) ...וממוצא דבר אתה יודע כי המנין מצד עצמו יסובב הנגף... ודרך מספר זה אין בו הקרבת התועלת אלא הרחקת הנזק הנמשך מהמספר... (אור החיים שמות ל"ב)
...ובניגוד לזה: אסור למנות את ישראל כו'. והא דלא מייית ליה איסורא ממנין דמשה בהצאי שקלים ולא מנה אותן להדיא כמפורש ביה ולא יהיה בהם נגף גו' דמשמע שהמנין שולט בו עין הרע להביא נגף י"ל דאיכא לפרושי דלקח מהם חנאי שקלים לכפרה על שחטאו בעגל כמ"ש לכפר על נפשתיכם ולהגין בכך עליהם שלא יהיה בהם נגף אבל במנין בזק לא שייך לכפרה אלא משום איסור מנין וכן המנין בטלאים ליכא למימר משום כפרה באו לקרבן דהא כולהו מדשאלו הוו כדלקמן ואין אדם מתכפר בדבר שאינו שלו ועוד דלא הוזכר בהן לכפרה ודו"ק: (מהרש"א חידושי אגדות יומא כב)

...ויש אומ' כי כל דבר שיספר יחסר... (אבן עזרא הקצר שמות ל"ב) ...
ואמר רבי יצחק: אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין, שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמך. תנא דבי רבי ישמעאל: (אבן עזרא הקצר שמות ל"ב) ...אבל כפי דעתי היה הקצף עליו בעבור שמנאם שלא לצורך, כי לא היה יוצא למלחמה ולא עשה בהם דבר בעת ההיא, רק לשמח לבו שמלך על עם רב, והוא מאמר יואב (ש"ב כד ג) ויוסף ה' אליהו אל העם כהם וכהם מאה פעמים ואדוני המלך למה חפץ בדבר הזה. ורית' במדבר סיני רבה (ב"ר ז), ר' אליעזר ב"ר ש"ר יוסי בן זמרא אמר, כל זמן שבגמלי ישראל לצורך לא חסרו, שלא לצורך חסרו, איזה זמן נמנו לצורך בימי משה ובעל'ם ובחלוק הארץ, שלא לצורך בימי דוד: ויתכן עוד שנפרש ונאמר כי דוד צוה למנות כל איש ישראל, רוצני לומר מן שלש עשרה שנה ומעלה שהוא איש, כי לא זכר במנינו "מבן עשרים שנה ומעלה", אבל אמר לנו ספרו את ישראל וגו' ואדעה את מספרם (דה"א א כא ב), ולא היה ענשו, כי הכתוב לא הרשה למנות רק מבן עשרים שנה ומעלה בשקלים. ומפני שזה איננו מפורש בכתוב טעה בו, כי חשב במה שאמר "ולא יהיה בהם נגף" שהוא בשקלים שהם כופר להם, אבל יואב נתן לבו וחשש לדבר. והכתוב מעורר לבי בזה, במה שאמר (שם כז כד כג) ולא נשא דוד מספרם למבן עשרים שנה

עין ברמב"ן לדוגמא לדעת חולקת: ...ומפני שלא נתפרש כאן אם היא מצות דורות, או לשעה למשה במדבר, טעה דוד ומנה אותם בלא שקלים, והיה הנגף בהם, והתורה עליו, ויאמר דוד אל ה' חסאתי מאד אשר עשיתי: (רמב"ן שמות ל"ב) ...אבל כפי דעתי היה הקצף עליו בעבור שמנאם שלא לצורך, כי לא היה יוצא למלחמה ולא עשה בהם דבר בעת ההיא, רק לשמח לבו שמלך על עם רב, והוא מאמר יואב (ש"ב כד ג) ויוסף ה' אליהו אל העם כהם וכהם מאה פעמים ואדוני המלך למה חפץ בדבר הזה. ורית' במדבר סיני רבה (ב"ר ז), ר' אליעזר ב"ר ש"ר יוסי בן זמרא אמר, כל זמן שבגמלי ישראל לצורך לא חסרו, שלא לצורך חסרו, איזה זמן נמנו לצורך בימי משה ובעל'ם ובחלוק הארץ, שלא לצורך בימי דוד: ויתכן עוד שנפרש ונאמר כי דוד צוה למנות כל איש ישראל, רוצני לומר מן שלש עשרה שנה ומעלה שהוא איש, כי לא זכר במנינו "מבן עשרים שנה ומעלה", אבל אמר לנו ספרו את ישראל וגו' ואדעה את מספרם (דה"א א כא ב), ולא היה ענשו, כי הכתוב לא הרשה למנות רק מבן עשרים שנה ומעלה בשקלים. ומפני שזה איננו מפורש בכתוב טעה בו, כי חשב במה שאמר "ולא יהיה בהם נגף" שהוא בשקלים שהם כופר להם, אבל יואב נתן לבו וחשש לדבר. והכתוב מעורר לבי בזה, במה שאמר (שם כז כד כג) ולא נשא דוד מספרם למבן עשרים שנה

ולמטה כי אמר ה' להרבות את ישראל ככוכבי השמים יואב בן צרויה החל למנות ולא כלה יהיה בזאת קצף על ישראל, היה נראה שמנין יואב היה למטה מבן עשרים, והוא היה הקצף, שאין ה' חפץ שיהיו כל ישראל בגדר מנין, שהוא ירבה ככוכבי השמים כאשר אמר (בראשית טו ה) אם תוכל לספור אותם. והכתוב שאמר במנין ההוא (דה"א א כא ה) ויהיו כל ישראל אלף אלפים ומאה אלף איש שולף חרב, אין ענינו שהיו כולם יוצא צבא בישראל, אבל פתרונם שהיו בריאים וחזקים למלחמה, הגיד כי לא מנה החוליים והחלשים והזקנים מפני שהיה דבר המלך נטעב אצלו. וזה ענין ה'גו' מאד. ונה דעת מדרש אגדה (ברכות סב ב) שהיה שם מנין ממש, טעו כלם. ולכך אמר (ש"ב כד א) לך מנה את ישראל, וכתוב (שם פסוק י) אחרי כן ספר את העם, כי בתורה לא זכרה בהם ספירה כלה, כי טעם "במספר שמות" יגידו כל אחד שמותם בפקוד אותם בכופר: (רמב"ן במדבר א, ב)

והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר והיה במקום אשר יאמר להם לא יעמי אתם יאמר להם בני אל-ה': (הושע ב, א) ... אמר רבי אלעזר: כל המונה את ישראל עובר בלאו, שנאמר הושע ב' והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד. רב נחמן בר יצחק אמר עובר בשני לאוין שנאמר לא ימד ולא יספר. אמר רבי שמואל בר נחמני (א ב) והיה יונתן רמי: כתיב: והיה מספר בני ישראל כחול הים וכתוב אשר לא ימד ולא יספר! לא קשיא: כאן - בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן - בזמן שאין עושין רצונו של מקום. רבי אמר משום אבא יוסי בן דוסתאי: לא קשיא; כאן - בידי אדם, כאן - בידי שמים. (יומא כב) ... ומה שמקשה בגמרא (יומא כב ב) קראי אהדיי כתיב (הושע א ב) והיה מספר בני ישראל, שמע מינה שיש להם מספר ואחר כך כתיב כחול הים אשר לא ימד ולא יספר. כפי הפשט אין זה קושיא כי אצל הקדוש ברוך הוא ודאי יש להם מספר ככוכבים שמוציא ומכניסן במספר כך יש להם מספר להורות שהקב"ה משיגו על כל אחד בפרטות, ומה שאמר אשר לא ימד ולא יספר היינו אצל בני האדם שבודאי לא יוכלו לספור אותם לגודל ריבויים: (כלי יקר במדבר א, ב) ...אבל בהם: ויוצא אלוו הווציה ויאמר הבט-נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספור אתם ויאמר לו נה יהיה זרעך: (בראשית טו, ה) ... כי-יברך אברך והרבה ארבה את-זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על-שפת הים יברך זרעך את שער אי-ביו: (בראשית כב, יז) ... ואצל יצחק: והרביתי את-זרעך ככוכבי השמים ונתתי לזרעך את כל-הארצות האל והתברך בך זרעך כל גוי הארץ: (שם כד, ז) ... ואצל יעקב: ואתה אמרת היטב איטיב עמך ושמת י את-זרעך כחול הים אשר לא יספר מרב: (בראשית ל, יג) ... עובר בלאו שנאמר והיה מספר גו'. ויש לדקדק אמאי לא מייית כה"ג מקרא דבדאורייתא דכתיב ושמת י אתך כחול הים אשר לא ימד מרוב וי"ל דהוא קרא לאו משום איסורא נגעו בו אלא דקאמר שלא יספר מסרוב דהיינו חמת ריבו. כ"כ שילאה הסופר ונמנה הסופר אבל בהאי קרא דהושע אל מסיים ביה מרוב דמשמע דאיסורא קאמר שלא ימד ולא יספר וק"ל: כחול הים וכו'. פרש"י אלמא אית להו מנין עכ"ל ויש לדקדק לכאורה דהאי קרא דתורה סותר זה דכתיב כחול הים אשר לא ימד ולא יספר וגו' דמשמע דלית מנין לחול וי"ל כדלעיל דהוא קרא אינו מוכח דלית ליה מנין לחול אלא דמחמת ריבו נמנה הסופר ונמנה למנות כדמסיים ביה מרוב ועד"ז מסיק כאן בידי אדם שלא יוכל למנות משום שהוא נלאה מרוב המנין ונראה לפום קר דרשה יהיה לא ימד ולא יספר כפשיטה ולא משום איסורא נגעו בו כדלעיל ודו"ק: (מהרש"א חידושי אגדות יומא כב)

וידבר יקוץ אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר: (במדבר א, א)
והיה בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן העדת: ויסעו בני ישראל למסעיהם במדבר סיני וישפן הענן במדבר פארן: (במדבר י"א, ב)

purpose of this census was to set up "each man by his flag (איש על דגלו)" so that Bnei Yisrael would be ready to enter the land of Israel without contention since the inhabitants of the land, out of fear, would vacate prior to their arrival.¹⁰ This is likely based on God's promise to Bnei Yisrael in Parshat Mishpatim that "I will send My terror before you, and I will throw into panic all the people among whom you come, and I will make all your enemies turn their backs to you. I will send the Tzir'a (הצִרְעָה – most commonly translated as a hornet) ahead of you, and it will drive out from before you the Chivi, the Cana'ani, and the Chiti."¹¹ Unfortunately, this plan fails when the people are delayed in the desert for forty years due to the sin of the spies. Either owing to the increased depravity of the inhabitants of the land during that elapsed time period or because Bnei Yisrael were no longer deserving of such Divine Providence, when they eventually do enter the land forty years later, the vast majority of the inhabitants remain, and Bnei Yisrael are required to engage in battle in order to rid Eretz Yisrael of its inhabitants and to take possession of the land. It is interesting to note that even after Chet HaMeraglim, the Tzir'a still appears in Sefer Devarim seemingly undermining this view of the Seforno. In the beginning of Parshat Eikev, Moshe tells Bnei Yisrael, despite the odds being stacked against them, not to fear the nations currently residing in Eretz Cana'an because God will be amongst them ensuring their success. As part of that Divine intervention, Moshe notes that "God will also send the Tzir'a amongst them until it wipes out all those that remain or are hiding from you."¹² One could resolve this apparent challenge to the Seforno's thesis by focusing on the different role of the Tzir'a in each of these instances. Prior to the sin of the spies, when Bnei Yisrael are on the precipice of entering the land, God commits to sending the Tzir'a before the people in order to chase out the inhabitants of the land. On the other hand, forty years later, Moshe conveys that God's intervention through the Tzir'a will be for mopping up the enemies left behind after Bnei Yisrael fight the inhabitants of the land, not preemptively expelling them.¹³ The bigger issue with the Seforno's

suggestion is the problem that the Ramban raises with this explanation. Setting up the camp requires verification of lineage in order to assign each individual to their appropriate tribe (לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית), but there is no necessity for a census. He therefore marvels, "I do not fully understand the reason for this mitzvah, why God commanded it; it is reasonable that they needed to know what tribe they belonged to for the setup of the encampment, but knowing their exact number, I am not sure why they needed to know that information."¹⁴

The Ramban then throws out the possibility that the enumeration was a means by which God demonstrated to Bnei Yisrael his tremendous benevolence towards them; their forefathers descended to Egypt with a family of seventy and now with Divine assistance they are a populous nation. This would coalesce with Rashi's quote from the Midrash that attempts to explain the repetitive nature of the counts found in Parshat Bamidbar. The Midrash compares it to a person who has a sentimental item that he cherishes. He counts and handles it over and over again because it gives him great pleasure to hold it and admire it. In a similar vein, God's deep-seated love and affection for Bnei Yisrael causes Him to count them often. That is why God counted Bnei Yisrael four times in the census in Parshat Bamidbar, twice tribe by tribe and twice in their totality.¹⁵ Rashi extends this concept to apply not only to this particular census, but also in general to the reason for the numerous other counts.¹⁶ God's love for his people makes Him want to count them all the time, when they left Egypt, when they sinned at the Golden Calf to know their remnant and when His presence was to dwell amongst the people (להשרות שכינתו). The Mishkan was consecrated on Rosh Chodesh Nissan and then immediately afterwards on Rosh Chodesh Iyar he counted them again.¹⁷ Though Rashi in each instance notes a particular reason for that count, he believes that the overarching theme and common denominator between them is that they are an expression of God's love for his people.

¹⁰ שאו את ראש. לסדרם שיכנסו לארץ מיד איש על דגלו בלתי מלחמה אלא שיפנו האומות מפניה כמו שעשו קצתם כמו שהעיד באמרו כעזובת החורש והאמיר אשר עזבו מפני בני ישראל (ישעיהו יז, ט) אולי היו משפחות מהגרשי שעלו אמרו ז"ל שעמד מפניהם מאליו (ויק"ר יז, ו) ובקלקול המרגלים הוסיפו השבע אומות להרע ארבעים שנה והוצרך להחרים: (ספורנו במדבר א, ב)

¹¹ אַתְּ אֵימַתִּי אֲשַׁלַח לְפָנֶיךָ וְהַמַּתִּי אֶת כָּל הָעָם אֲשֶׁר תָּבֵא בְּהֶם וְנָתַתִּי אֶת כָּל אֵיבֶיךָ אֵלֶיךָ עֲרֹף: וְשָׁלַחְתִּי אֶת הַצִּרְעָה לְפָנֶיךָ וְגִרְשָׁה אֶת הַחַיִּי אֶת הַכְּנַעֲנִי וְאֶת הַחִתִּי מִלְּפָנֶיךָ: (שמות כג, כז-כח) \\\ ושלחתי. שלאומות חוי כנעני חתי לא תצטרך לבא בהם וללחם עמהם, רק אשלח את הצרעה והיא תגרש אותם מלפניך, היינו שיברחו קודם שתבא אליהם עד שלא אצטרך להומום ולתתם עורף: (מלב"ם שמות כג, כח)

¹² וְגַם אֶת-הַצִּרְעָה יִשְׁלַח יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּךָ עַד-אֲבֹד הַנְּשָׂאִים וְהַנְּסָתָיִם מִפְּנֶיךָ: (דברים ז, כ)

¹³ וגם, ולא תירא שבאשר הם רבים ונפוצים על פני ארץ רבה, רבים יחבאו במערות ובראשי ההרים ולא תדע מקומם ואח"כ יפלו עליך פתאום מן החורים אשר התחבאו שם, כי גם את הצרעה ישלח ה' אלקיך במ לבאד הנשאים והנסתרים מפניך: (מלב"ם דברים ז, כ)

¹⁴ ויהיו כל פקודי בני ישראל לבית אבתם וגו' כל יצא צבא בישראל - הוצרך הכתוב להגיד מספר הכלל לאחר שהגיד הפרטים, כי נצטוו משה ואהרן שידעו מספר מפקד העם, וידעו מספר כל שבט, כי כן דרך המלכים במנותם את העם. ולא הבימות טעם המצוה

הזאת למה צוה בה הקדוש ברוך הוא, כי היה צורך שיתיחסו לשבטיהם בעבור הדגלים, אבל ידיעת המספר לא ידעתי למה צוה שידעו אותו. אולי להודיעם חסדו עליהם כי בשבעים נפש ירדו אבותיהם מצרימה ועתה הם כחול הים, כך וכך בני עשרים. ואחרי כל דבר ומגפה ימנם, להודיע כי הוא משגיא לגוים ימחץ וידיו תרפינה. וזהו שאמרו רבותינו מרוב חבתם מונה אותם כל שעה... (רמב"ן במדבר א, מה)

¹⁵ אלה פקודי בני ישראל לבית אבותם בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני המקום שהרי כתב הקדוש ברוך הוא חשבון ישראל ד' פעמים בדגלים ב' פעמים בפרט וב' פעמים בכלל ועוד מנה כל דגל ודגל בכלל ופרט להודיע כמה היו חביבין לפניו שהם היו צבאותיו ורוצה למנותן כל שעה כאדם שיש לו סגולה חביבה עליו ביותר והוא מונה וחוזר ומונה עד כמה פעמים כדי שידע חשבונו וישמח בה על כל מנין ומנין כך היה הקדוש ברוך הוא שמח בזכירת מנין ישראל לומר כך צבאות יש לי בעולמי שעושים רצוני ומתנחם בהם... (במדבר רבה ב, ט)

¹⁶ וידבר. במדבר סיני באחד לחדש - וגו' מתוך חובתן לפניו מונה אותם כל שעה, כשיצאו ממצרים מנאן, וכשנפלו בעגל מנאן לידע מנין הנותרים. כשבא להשרות שכינתו עליהן מנאן. באחד בניסן הוקם המשכן, ובאחד באייר מנאם: (רש"י במדבר א, א) צ"ע ברש"י כי ע"פ סדר הפסוקים המנין היה לפני חנוכת המשכן אבל ע"פ התאריכים היה המנין אחר השראת שכינתו כאשר רש"י מעיד בעצמו בהמשך דבריו ועי' בשפתי חכמים וברא"ם

Many commentators emphasize Rashi's particular reason for the census here as being the primary purpose of counting the people in this instance. It was to facilitate the manifestation of the Divine Presence. The Alshich, in explaining the need for this census, expounds that there are two necessary prerequisites for God to dwell amongst the people.¹⁸ They must be unified and they must have no problematic offspring. The count undertaken here was to establish their lineage (לְמִשְׁפְּחֹתֵם לְבֵית אֲבֹתָם) and to consolidate their individual numbers under unifying leaders and communities (רֵאשׁ כָּל עֵדוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל), thereby accomplishing these two goals. In the Or HaChayim, he quotes this explanation of Rashi and he opines that this reason is insufficient due to the timing of this count. If it indeed were true that this count was in order to allow for the Divine Presence to dwell amongst the people then it should have preceded the consecration of the Mishkan which took place a month earlier on Rosh Chodesh Nissan. Why would they count after the fact on Rosh Chodesh Iyar? One could suggest that Rashi was not proposing that the count would facilitate the manifestation of God, but rather it was the result of the Divine presence. Once God took up "residence" in the Mishkan, as a sign of His deep-seated love for Bnei Yisrael, he began to count them. Even if that were the case, why wait a month after God's presence is manifest to begin the count? The Mizrahi simply suggests that a month is not a significant elapsing of time and therefore it is as if it took place on Rosh Chodesh Nissan.¹⁹ Not to mention the fact that Bnei Yisrael were busy for the first twelve days of Nissan with the consecration of the Mishkan and the subsequent offerings of the princes of each tribe and then with the holiday of Pesach. The Maharal suggests that delay stemmed

from the need to wait thirty days in order to establish that the Divine Presence dwelling in the Mishkan was not just a momentary event, but rather a permanent fixture.²⁰ He evidences this from the fact that the Gemara establishes that a person's dwelling or place of residence is not considered permanent until they have resided there for a minimum of thirty days. It is clear from these super-commentaries on Rashi that they believe that the count was a result of and not a reason for the manifestation of the Divine Presence.

In an intricate explanation, the Kli Yakar combines these two positions and proffers that the count was because of the Divine Presence dwelling in the Mishkan and the tally also retroactively justified that presence.²¹ He states that God specifically appeared to Moshe in the Ohel Mo'ed to command him to take the census in order to emphasize and reflect on the primary purpose of the count which was that God should dwell amongst them (השירות), he also notes, suggests a permanency of dwelling (מורה על העמדת השכינה דירת קבע שמה) and as pointed out above that requires a minimum of thirty days and that is why the count was on Rosh Chodesh Iyar, thirty days after the consecration of the Mishkan on Rosh Chodesh Nissan. Turning to a more Kabbilistic approach, he then invokes Chazal that the Shechina will not reside on less than twenty-two thousand members of Bnei Yisrael.²² This minimum numbers for God's earthly presence, he quotes from the Rabbeinu Bachaye, mimics the accompaniment of the heavenly presence of God (המספרים שבכל המספרות) which the Midrash places at twenty-two thousand when God appeared on Har Sinai.²³ Similarly, just as there

¹⁸ והנה ידוע מאמר רבותינו ז"ל (קידושין ע): כי אין השכינה שורה אלא במשפחות המיוחסות שבשיראל שלא היה בהן פיסול. ועל כן אמר להורות היותם ראויים להשראת שכינה, ויהיו צריך שני דברים. א. אחדות כמלאכי המרכבה. ב. העדר פיסול בשרת. על כן על האחדות אמר את ראש כל עדת, כי כלם ראש אחד המה כל עדתם. והוא מאמר הכתוב (שמות יב), ויחן שם ישראל נגד ההר במתן תורה, שעל ידי אחדות זכו לבואה... כן אומרנו פה ראש כל עדת (אלישיך במדבר א, א)

¹⁹ באחד בניסן הוקם המשכן ובאחד באייר מנאן. פירושו ואל יקשה עליו לומר אחר שמנין חומש הפקודים היה בעבור ששרתה השכינה בתוכם למה לא מנאן מיד באחד בניסן ששרתה השכינה בתוכם כי באחד בניסן שרתה השכינה ובאחד באייר מנאן וכאלו מנאן בניסן: (ר' אליהו מזרחי במדבר א, א)

²⁰ באחד בניסן הוקם המשכן, ואם תאמר, והלא לא כשאל להשרות שכינתו מנאן, אלא אחר כך, באחד באייר (קושית הרא"ם). ויש לומר, כיון דבאחד בניסן הוקם המשכן (שמות מ, ז), כל זמן שלא היה עדיין חודש מזמן שהוקם המשכן לא נקרא שהוא שורה במשכן עם ישראל, כדאמרינן במסכת נדרים נדר מיושבי העיר אסור בכל מי שדר שם חודש אחד. ובחודש אחד חוקק דירה, לך כששרה שכינה ביניהם שלוש יום - מנאם: (גור אריה במדבר א, א)

²¹ וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד לאמר - ובפרשת ויקרא כתיב מאהל מועד, לפי שבפעם ההוא לא יכל משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן ע"כ היתה הקריאה אליו מאהל מועד אל חוץ לאהל מועד, אבל בא' באייר כבר היה משה יכול לבא אל תוך האהל בא' אליו הדבור באהל מועד מעל הכפורת כדאיתא בסוף פר' נשא, ואין צורך במה שפירש"י שם בא' כתוב הג' והכריע כו'. ומה שנקט באהל מועד להודיע טעם למספר זה והוא לפי שבא' להשרות שכינתו בתוכם, לשון להשרות מורה על העמדת השכינה דירת קבע שמה ואין דירת קבע בפחות מל' יום, ע"כ בא' בניסן הוקם המשכן ובו ביום ירדה השכינה לתוך האהל מועד ואחר ל' יום שנראה שעשה לו מדר בתחתונים דירת קבע, מנאם בא' באייר ולא מנאם תיכף בא' ניסן כי עדיין לא החזיק במדור זה. ונ"ל ליתן טעם למנין זה בזמן השראת השכינה, לפי שארז"ל אין הקב"ה משרה שכינתו על ישראל בפחות מן כ"ב אלף שנאמר (במדבר י"ל) ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל. וטעמו של דבר להשוות מלכותו ית' בארעא כעין מלכותו דרקייעא כארז"ל (תנחומא וישלח ב') בשעה שנגלה הקב"ה על ישראל בהר סיני ירדו עמו כ"ב אלף מרכבות של מלאכי השרת, שנאמר (תהלים ס"ח:י"ח) רכב אלהים רבבותם אלפי שנאן ה' במ. ר"ל כשיש מספר זה אז ה' במ השכינה שריוה במ וכן מציון www.swdaf.com

במחנה לויים שנקראו מחנה שכינה שהיו כ"ב אלף (במדבר ג'ל"ט). ע"כ הוצרך למנות גם את ישראל לידע אם יש בהם כחשבון הזה שראויין להשראת השכינה בכל שבת ושבט. והוצרכו ישראל למנין ס' רבוא דווקא לא פחות, לפי שכתב רבינו בחיי פר' ש"ב (ב'ב') שבכ"מ שהשכינה מצויה שם תמצא ד' מחנות שכינה ובספר הפרדס שער פרטי השמות פרק ב' דף ק"ח כתב שיש כ"ח מחנות שכינה. ומהיכן למד לומר כן אומר אני שלמד זה מן מספר זה שבא ע"ה השראת השכינה בהיקף ז' עננים ותוכו רצוף אהבה במחנה לוי, ובכל ענן וענן היה כבוד ה' ובכל מקום שכבוד ה' מצוי בו אין שם פחות מן ד' מחנות שכינה שבכל מחנה ומחנה כ"ב אלף נמצא ב' עננים כ"ח מחנות בכל ענן ד' מחנות, צא וחשוב כ"ח פעמים כ"ב תמצא ת"ר אלף ועוד ט"ז אלף כך היו ישראל ת"ג אלף והלויים כ"ב אלף סך הכל תרכ"ה אלף, כי בכל מאה אלף יש ד"פ כ"ב אלף ונשארו י"ב אלף נמצא כ"ד מחנות בסך ת"ר אלפים עוד עשה מן ו' פעמים י"ב אלף ג' מחנות ישארו ט' אלפים והלויים כ"ב אלף סך הכל כ"ח מחנות, ואע"פ שיש כאן מותרות ט' אלפים מ"מ אין לצמצם בתחתונים כי המיתה מכלה בהם ושמה לא יתמלא המספר מן הפחותים מן כ"ב אלף מהרה. והלויים מנו מן חודש כי למוד אותו שבת הליות נמנה מבטן, כמו שנאמר בירמיה הכהן ובטרם תצא מרחם הקדשתך (א"ה) ועל כן הענין מוכרח שבכל המספרים לא היו ישראל פחות מן ת"ר אלף מן ה' (א"ה). אע"פ שבמספר ראשון היו ת"ר אלף עם הלויים ולא היו כ"ח מחנות בתחתונים להיקף ז' עננים, מ"מ עדיין לא בא הקב"ה להשרות שכינתו בתחתונים לעשות לו מדור של קבע בתחתונים ועכשיו בא' באייר שבתלתי יומין היו חזקה כי תהיה דירתו קבע ובא אלקים וכל קדושים ללקוט טעם מספיק ולא מצאו. (כלי יקר במדבר א, א)

²² ת"ר: ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל - מלמד, שאין השכינה שורה על פחות משי אלפים ושני רבבות מישאל, הרי שהיו ישראל שני אלפים ושני רבבות (בימות ג):

²³ באהל מועד. הוא המשכן, ומשעה שקראו משם שנאמר: (ויקרא א, א) ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד, לא דבר עמו אלא משם, לפי שהכבוד שהיה בהר סיני הועתק שם, ועל כן יצוה בכאן להגביל את המשכן שיהיו הלויים חונים סביבו, והרד הקרב יומי, כשם שהגביל את ההר ואמר: (שמות יט, ג) "לא תגע בו יד", והזהיר על

were four camps that accompanied God at Har Sinai, so too, the Mishkan was surrounded by four camps of Bnei Yisrael. It is no coincidence then that the Levi'im, who surround the Mishkan on four sides, number twenty-two thousand in this week's Parsha. Connecting this with the fact that according to Chazal there were seven clouds of glory that accompanied Bnei Yisrael,²⁴ he suggests that each cloud of glory represents the presence of God and requires four camps to accompany it. Therefore, there are a total of twenty-eight camps (seven clouds of glory multiplied by four accompanying camps) that each need to consist of a minimum of twenty-two thousand members of Bnei Yisrael (28 x 22,000 = 616,000). If one adds the twenty-two thousand Levi'im to the 603,550 reached in the census of Bnei Yisrael, it exceeds this minimum and therefore demonstrates that Bnei Yisrael had the necessary population to host the presence of God.

The simplest and most plausible explanation for the census is offered by the Rashbam. He says since they were about to, at God's bidding, enter and conquer the Land of Israel, it was necessary to determine how many able-bodied soldiers were available to engage in this war. That is why the count begins at the age of twenty (כָּל יֵצֵא צֶבֶא בְּיִשְׂרָאֵל) and also is carried out (or started) on Rosh Chodesh Iyar, twenty days before their planned journey to Eretz Yisrael. This is a common practice throughout Tanach. Two prominent examples are found in the time of Shaul. Firstly, when he takes up arms to defend Yavesh Gilad from Nachash HaAmoni's provocations, it says "He counted them (וַיִּפְקְדֵם) in Bezeq and Bnei Yisrael numbered three hundred thousand and the men of Yehuda thirty thousand."²⁵ Then again when Shmuel instructs him to wipeout

Amalek, Shaul's first action is "Shaul mustered the troops and counted them (וַיִּפְקְדֵם) in Tela'im at two-hundred thousand foot soldiers and ten thousand men from Yehuda."²⁶ Expanding on this model, Rav Yosef B'chor Shor suggests that encampment of four sides of the Mishkan is similar to the way a king has his ministers and servants or his troops surrounding him on all four sides.²⁷ The Ralbag adds that the enumeration is not just in preparation for the war, but a way to assess how many casualties one suffers in battle when they recount them upon their return.²⁸ He cites as a prime example of this, the war that Bnei Yisrael wages with Midyan later in Sefer Bamidbar where after amassing one thousand troops from each tribe to wage the war,²⁹ it states that they took count of the returning soldiers and realized that they had suffered no casualties which was impetus to give extra thanks to God.³⁰ Lastly, preempting the Seforno, the Ramban adds that even though God had promised them a miraculous vanquishing of the Land of Israel, nevertheless, one must not assume that will be the case and they must undertake preparations without relying on a miracle (כי התורה לא תסמוך על הנס שירדוף אחד אלף).³¹ Therefore, Moshe and Bnei Yisrael needed to engage in appropriate military preparations which includes knowing how many soldiers one has at their disposal and determining how many soldiers each tribe should be expected to contribute to the war effort. In addition, the count would help them in properly apportioning the Land of Israel similar to the way the census is utilized in Parshat Pinchas before they actually enter Eretz Yisrael.

While this seems to be the core reason for the census, it would appear that there is another reason

המשכן: "ושמרתם את משמרת הקדש ואת משמרת המזבח", כשם שהזהיר בהר סיני: (שמות יט, כד) "והכהנים והעם אל יהיה בהם נגף בפקוד אותם, כשם שצוה בהר סיני: "והכהנים והעם אל יהיו לעלות אל ה'". ועוד צוה שיחזרו להלויים סביב לאהל מועד והיו כ"ב אלף ליום, כשם שירדו עמו בהר סיני עשרים ושנים אלף של מלאכי השרת, הוא שכתוב: (תהלים סח, יח) "רכב אלקים רבותים" וגו', והיו ישראל ארבעה דגלים כשם שראו בהר סיני ארבעה מחנות שכינה... (רבינו בחיי במדבר א, א) ²⁴... והיו שבעה ענני כבוד מקיפין אותן: ארבע מארבע רוחות, ואחד הולך לפניהם דרך שלשה ימים, וענן שכינה שהיה ביניהם. ואחד מסך על גביהן, שנאמר: (במדבר י, לד) "וענן ה' עליהם יומם בנוסע מן המחנה". הענן שהיה הולך לפניהם היה הורג החשאים והעקרבים ומשוה להן הדרך, משפיל להן את הגבוה ומגביה את השפל, ואותו שהיה מסך עליהם שלא יראו שרב וצנה ארבעים שנה, ועל אותו הדור אמר שלמה ע"ה ברוח הקדש: (שיר השירים ו, ד) "פה את רעיתי כתרצה", שאני מתרצה להן ומעמידם ומושיבם. ואמר משה רבינו עליו השלום: (דברים לב, י) "ימצאוהו בארץ מדבר יסובבנהו", שהבינים בדרכי תורה, "יצרנהו כאישון עינו", עושה להם דגלים כמלאכים, שנאמר: (שיר השירים ה, י) "דגול מרבה", (תהלים סח, יח) "רכב אלהים רבותים אלפי ששאן", עד כאן במדרש. (רבינו בחיי במדבר ב, ג)

²⁵ וַיִּפְקְדֵם בְּבֶזֶק וַיְהִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וְאִישׁ יְהוּדָה שְׁלֹשִׁים אֶלֶף: (שמואל א יא, ח) ²⁶ וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל אֶת הַעֵם וַיִּפְקְדֵם בְּטַלְאִים מֵאֲתֵימ אֶלֶף רְגֵלִי וְעֶשְׂרֵת אֶלְפִים אֶת אִישׁ יְהוּדָה: (שמואל א טו, ד) \\\ מסיע ליה לרבי יצחק, דאמר רבי יצחק: אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה, דכתיב ויפקדם בבזק. - מתקיף לה רב אשי: ממאי דהאי בזק לישנא דמייבזק הוא? ודילמא שמא דמתא הוא, דכתיב וימצאו אדני בזק? - אלא מהכא, וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים. (יומא כב:) \\\ בבזק - לשון שברי חרסים; נטל כל אחד אחד חרס והשליך לפניו, ומנו החרסים. ויפקדם בטלאים - צום לקחת כל אחד טלה מצאן המלך, ובאו למרחב, ומנו הטלאים. (רש"י יומא כב:)

²⁷ באחד החדש השני - חדש אחד אחר הקמת המשכן (שמות מ"ז:), שנתקן המשכן לעמיד הכהנים על עבודתם, ועברו ימי המילואים ונסדרו הקרבנות, והזהיר עליהם על עייני הטמאות שלא יטמאו את המשכן, צוה למנות את החיילות שיחזרו סביב למלך ושראויין להלחם. וחילוקים} לארבעה דגלים, כדי שיחזרו לארבע רוחות המשכן, כי כן דרך כבוד למלך ששריו ועבדיו מקיפין אותו, והוא באמצע. ודרך כשרוצה להכניס במלחמה, לימנות הצבא, וכן היו עושים מלכים הראשונים כשנכנסו במלחמה - מונין www.swdaf.com

חיילות, דכתיב: ויפקדם בבזק (שמואל א י"א:ח'), ויפקדם בטלאים (שמואל א ט"ד:). וכשחזרו, מונין אותם לידע כמה נפלו מהם, דכתיב: עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה וגו' (במדבר ל"א:מ"ט). וכן צוה הקב"ה לימנות את חילו ולסדרם על דגליהם, כי בעשרים בחודש זה נסעו (במדבר י"א:א) להתקרב להלחם בכנענים, אלא שמנעום המרגלים... (ר"י בכור שור במדבר א, א-ב)

²⁸ שאו את ראש כל עדת בני ישראל וגו' - אחשוב כי הרצון באומרו במספר שמות, שהם מנו השמות לכל זכר; ולא מנו האנשים בעצמם, כדי שלא יהיה בהם נגף בפקוד אותם, כמו שהתבאר מדברינו בפרשת כי תשא. וזה אמנם היה באמצעות נשיאי השבטים שלקחו שמות כל השבט לגולגלותם, ומנו השמות הנכתבים כדי שלא ימנו האנשים בעצמם. ומנו כל יצא צבא, כי הוכנה היתה שילחום עם שבעה עממים ויכבשו הארץ; ורצה ה' יתעלה שיפקדו אותם, כדי שתתברר להם השגחת ה' יתעלה כשיפקדו אחר המלחמה ולא יפקד מהם איש, כמו שנמצא זה הענין במלחמת מדין; אלא שגרם החטא ונתאחרו במדבר עד תום ארבעים שנה. ונכלל בזה תועלת שני, והוא שכבר נתיחסו כולם אל משפחותם לבית אבותם על יד משה ואהרן, שהיו נביאים, וחזו בזה האופן, והיה אפשר מפני זה שיעזרו אנשי המשפחה קצתם בקצת לכל מה שיצטרך, מפני היותם חונים זה אצל זה; עם שבה גם כן נכלל מן התועלת שהיה כל עניני מוגבל באופן שלא תהיה קטטה ביניהם בעניני חנייתם. (רלב"ג במדבר א, ב)

²⁹ וידבר משה אל-העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על-מדן לנתת נקמת-יְהוָה בְּמִדְיָן: אֶלֶף לַמִּטָּה אֶלֶף לַמִּטָּה לְכָל מִטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלְחוּ לְצָבָא: וַיִּמְסְרוּ מֵאֲלֹפֵי יִשְׂרָאֵל אֶלֶף לַמִּטָּה שְׁנַיִם-עֶשְׂרֵת אֶלֶף חֲלוּצֵי צָבָא: (במדבר לא, ג-ה)

³⁰ וַיֹּאמְרוּ אֶל-מֹשֶׁה עַבְדְּיָהוָה גִּשְׁאוּ אֶת-רֹאשׁ אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיָדֵינוּ וְלֹא-נִפְקְדוּ מִמֶּנּוּ אִישׁ: וַיִּקְרָב אֶת-קָרְבָן יְהוָה אִישׁ אִישׁ מֵצֵא כְלֵי-זָהָב אֲצַעְדָה וְצִמְיָד טַבַּעַת עֶגְלִי וְכוּמָז לְכֹפֶר-עַל-נַפְשֵׁיתֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה: (במדבר לא, מט-ב)

³¹ וַיִּוָּתֵן שְׂנֵאמֵר עוֹד, כִּי הִיָּה זֶה כְּדָרְךָ שֶׁהַמְלָכּוֹת עוֹשֶׂה בּוֹאֵם לְמַלְחָמָה. כִּי עֵתָה הִיוּ מְזוּמְנִים לִיכַסּוֹת לְאֶרֶץ וּלְבֵאֵם בְּמַלְחָמָה עִם מְלָכֵי הָאֻמּוֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְעִם הַשָּׂאֵר כּוֹלֵם, כְּמוֹ שְׂאֵמֵר (לְהַלֵּל י' כט) נוֹסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה', וְהִיוּ מֵשֶׁה הַנְּהַשִּׁיאִים צְרִיכִין לְדַעַת מִסְפַּר חֲלוּצֵי צָבָא הַמִּלְחָמָה וְכֵן מִסְפַּר כָּל שְׁבֵט וּשְׁבֵט וּמֵה יִפְקְדוּ עֲלֵיוּ בְּעֵרְבוֹת מוֹאָב בְּמַעֲרֹכֹת הַמִּלְחָמָה, כִּי הַתּוֹרָה לֹא תִסְמְךָ עַל הַנֶּס שִׁירְדוּף אֶחָד אֶלֶף. וְזֶה טַעַם "כֹּל יוֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל", כִּי הַמִּנִּין מִפְּנֵי צָבָא הַמִּלְחָמָה. וְעוֹד שִׁיחֲלֵק לָהֶם הָאֶרֶץ לְמִסְפָּרָם, וְיַדַּע כְּמַה חֲבָלִים יִפְלוּ לָהֶם מִן הָאֶרֶץ הַנּוֹכְשֶׁת לָהֶם. כִּי לֹלֵי דָבָר הַמְּרַגְלִים הִיוּ נֹכְסִים שֶׁם מִיִּדְּ... (רמב"ן במדבר א, מה)

for the enumeration which also could shed light on some of the incidents that take place later in Sefer Bamidbar. The division of the twelve tribes into their respective four camps has an internal logic. All the children of Rachel, Yosef, who is now Menashe and Ephrayim, and Binyamin are in a single camp. With the exception of Gad, all the children of the concubines, Dan, Naftali and Asher are in a single camp. The children of Leah who were not chastised by Yaakov, Yehuda, Yissachar and Zevulun are in a single camp. Those children of Leah that were chastised, Reuven and Shimon, are put together with the oldest concubine child of Leah, Gad, to form the final encampment. Given this structure, what determines which tribe is the leader of each encampment? At first glance, it would seem that the eldest child of Yaakov that is found in each camp would be the leader of that group. Dan is the oldest of the concubine children and therefore the leader of his camp; Yehuda is oldest of the latter three children of Leah and therefore the leader of his encampment; Reuven is the first-born child of Yaakov and as expected he is the chosen leader of his grouping. The problem arises with regards to the encampment of Rachel's children and that of the Levi'im. Following the above pattern, Menashe, the oldest representative of Yosef, should have been the lead tribe of their camp.³² Similarly, with regards to the Levi'im, one would have expected Gershon to be the lead family of the Levi'im, not Kehat. Is there some other factor determining who is the lead tribe or family in these instances that can explain these two exceptions? If one looks closely, each of the lead tribes is also the most populous tribe in their camp. Yehuda, Ephrayim and Dan are respectively the most populous tribe in their camp and the leading tribe. In addition, Yehuda's camp is the most populous camp and they are the lead camp in the entire encampment. This is also true of the Levi'im, Kehat is the most populous family and they are given the prime position amongst the Levi'im. In the census that is undertaken by Moshe and Elazar in the fortieth year, this remains the case; the most populous tribe is the lead in their encampment and the largest leading camp is still Yehuda. Interestingly, though, Menashe's tally overtakes that of Ephrayim and commensurately, Menashe replaces Ephrayim as the head of their camp. This seems to corroborate that the size of the tribe is influential in determining their position within their respective camp. It also explains the need for a census at the beginning of Bamidbar in order to

make these determinations when setting up the camp. There is one exception to this rule and that is the tribe of Shimon. They are more populous than Reuven, yet they are not given the lead role in their camp.

The challenges to Moshe later in Sefer Bamidbar all stem from this setup of the camps. Members of the tribe of Reuven and Korach's participation in the rebellion against Moshe is explained by Chazal as being their sour grapes from being overlooked in favor of others for positions of leadership that they thought rightfully as theirs; Yehuda being given the lead spot instead of Reuven and the leadership of Kehat being awarded to Elitzafan ben Uziel rather than Korach ben Yitzhar (who was the older brother of Uziel). Shimon's gripes might also be related to Yehuda's leadership, but it also is likely related to the choice of Reuven over them to lead their camp despite being the most populous tribe in that grouping. That is probably why they take so much umbrage with Moshe and take the lead in rebelling against Moshe in the incident with the Midyanite women. It is interesting to note that when one looks at the census in the fortieth year, Shimon's numbers have diminished so significantly that they are now the smallest tribe in their camp and no longer have a claim on the leadership. This likely a quid pro quo for their insurrection towards Moshe and their participation in the depravity with the Midyanite women.³³

Just to end on an Aggadic note. The census is also important since it bestowed import on Bnei Yisrael; that is because enumeration indicates significance. The counting of Bnei Yisrael reflects their unique position in God's eyes. According to the Kli Yakar, this is manifest in that each person in Klal Yisrael merits individual attention from God (השגחה פרטית) whereas the other nations only receive God's general attention (השגחה כללית).³⁴ On that note, it is quoted in the name of the Chidushei Harim that based on the Gemara's principle that any item that is enumerated carries with it significance to the point where it cannot be nullified even in ratios of a thousand to one,³⁵ God, therefore, counted Bnei Yisrael so they would never be nullified even when they were outnumbered and dispersed amongst the other nations.

Shabbat Shalom

³² גם יש סברה לומר שבנימין הוא יותר מבוגר ממנשה ואפרים... אבל לפי החסרון שחסר משבט שמעון במנין זה ממנין הראשון שבמדבר סיני, נראה שכל כ"ד אלף נפלו משבטו של שמעון: (רש"י במדבר כו, ג.)

³⁴ שאו את ראש וגו'. אף על פי שרש"י פירש שהוא לשון קבלת חשבון (שמות ל יב) מכל מקום הזכירו בלשון שאו, כי תשא, נשא, כי מצד המספר ינטלם וינשאם ביתר שאת על כל העמים אשר אין להם מספר פרטי כמו הקש הזה שאין דרך בעל הגורן ליתן לו מנין. כך אין לאומות השגחה פרטית כי אם כללית לקיום המין כשאר בהמות וחיותו ארץ אבל כל איש מישראל מושגח בפרטות ואפילו אחד מהם חשוב כאומה שלימה... על www.swdaf.com

כן נתן להם הקדוש ברוך הוא מספר כמו לכוכבים...כפי הפשט אין זה קושיא כי אצל הקדוש ברוך הוא ודאי יש להם מספר ככוכבים שמוציא ומכניס במספר כך יש להם מספר להורות שהקב"ה משיגח על כל אחד בפרטות, ומה שאמר אשר לא ימד ולא יספר היינו אצל בני האדם שבודאי לא יוכלו לספור אותם לגודל ריבויים: (כלי יקר במדבר א, ב.)

³⁵ אמר רב פפא: האי תנא - תנא דליטרא קציעות הוא, דאמר: כל דבר שבמנין, אפילו בדרבנן לא בטיל, וכל שכן בדאורייתא. (ביצה ג.)